

A Collegium Transsylvanicum Alapítvány

Ezerkilencszázkilencvenhárom őszen bejegyzett alapítványunk célját legelőször egy huszonhárom éves fiatalember fogalmazta meg a világháború előtt 1935-ben: „A Collegium Transsylvanicum (...) az erdélyi magyar értelmiség (...) nevelő és munkaintézménye. Ezt mindenekelőtt azzal oldja meg, hogy nem tömegintézmény, hanem a kiválóbbak testülete, s a kiválasztott jobbaknak életkérdéseiről is gondoskodik alapítványával, kölcsönkönyvtárával és segélyeivel...” Ezt a programot arról az állásponttól hirdette meg, amit néhányan magunk is vallunk: „a kisebbségi helyzet egyúttal nem jelentheti a dilettantizmus térhódítását és a színvonal süllyedését.” (Erdélyi Iskola 1935-36. 5-6.)

Ez a huszonhárom éves fiatalember *Venczel József*, az erdélyi Hitel egyik alapítója. Az elitképző kollégiumot akkor képzelte el, amikor a tanulni vágyó erdélyi magyar fiatalok számára – az Egyetem egyetlen Magyar Tanszéken kívül – csupán a teológiai képzés folyhatott anyanyelven. Olyan társadalomtudományi kutató és oktatási intézményről álmodott, amelyben a könyvtár, az előadóterem és a kollégiumi szállás a bennlakó kis számú tanárnak és diáknak a folytonos együttműködés meghitt műhelyét biztosítja. Még a testedzésre alkalmas helyiséget és felszerelést, az uszodát sem felejtette ki.

Lehet, hogy elképzelését a tizenhetedik század elejéig visszavezethető angol egyetemi modellek avagy az akkor már szépen működő budapesti Eötvös Collegium rendszere alapján dolgozta ki. De most nem ez a fontos. Hanem maga a józan, pragmatikus elgondolás, mely tágabb lehetőségek híján és anyagi korlátok közepette az önerőből megvalósítható felsőoktatási intézményt helyezi előtérbe. Olyan keretet vázol fel, melyben a mennyiségi korlát – a minőség javára – előnyre változtatható. Hiszen ez a képzési forma a legalkalmasabb nehéz időkben is arra, hogy meg ne szűnjék és magas szinten őrződjön meg egy-egy szakma folytonossága, s ha a keret netán kitágul, legyen aki az öregek helyébe lépve átveheti az ifjúság nevelését.

Ennek a józan álmoknak a megvalósítását tűzte ki célul a *Collegium Transsylvanicum Alapítvány* olyan körülmények között, mikor a magyar anyanyelvű és magyarul is tanuló főiskolások száma többszöröse a világháború előttinek. Az idei tanévben csupán az első és másodéven 805 tanárjelölt tanult magyarul. A kolozsvári teológusok mintegy háromszázan, a műszaki egyetem magyar diákjai a tanárkollegák szerint kb. ezren vannak (az adatok, melyeket a tavalyi felsőoktatási fórumon megtudhattunk, sajnos, hiányosak).

A kolozsvári Egyetemen ma sokkal nagyobb a magyar hallgatók száma, mint a Bolyai fennállása alatt bármikor. A létszámkérdéssel együtt megszaporodtak a szociális gondok: nincs elég hely a kollégiumokban, az albérlőket valutában kínálják, nagyon drága az élet Kolozsváron. Az Egyetem és más főiskolák a felszereltség (könyvtárak, informatikai és egyéb laboratóriumok stb.) tekintetében szegényesek, nemigen alkalmasak a megfelelő szakmai szolgáltatásokra. A magyarul tanító egyetemi szakemberek létszáma megnőtt ugyan, de számosan küszködnek lakásgondokkal, ingáznak Tordáról, Vásárhelyről, Csíkszeredából, s van egy történész, *László Attila*, aki lasi és Kolozsvár között vonatozik. Az Egyetem egyelőre sem lakást nem tud biztosítani, sem utazási költséget nem tud állni, a fizetés nevetségesen alacsony a tanügyben. Mindez, közvetve, kapcsolatos a diákok érdekeivel is, hiszen az ingázás vagy a tanárok egyéb szociális gondjai nem kedveznek a megfelelő oktatási színvonal, a folytonos együttműködés biztosításának.

A Collegium Transsylvanicum Alapítvány eddigi programjai közt ilyen gondok megoldása is szerepel. Mindez azonban az átmenettel együttjáró elsősegély csupán. A fő cél, hogy az oktatás minden szintű reformját elősegítsük, és minél több kiváló fiatal szakembert érdekeltté tegyük az itthonmaradásban.

Koncepciónk szerint az erdélyi magyar szakmai elit folytonosságát csak úgy lehet fenntartani, ha magunk teremtünk itt hozzá megfelelő feltételeket. Nem megvalósíthatatlan

de már ma, a mai helyzetben is kivitelezhető stratégiának látszik az, amit *Venczel József* megálmodott: első lépésben a legkiválóbbak méltó képzése a fontos, az európaihoz mért szakmai elvárások és infrastruktúra biztosításával. A szigorú pályázati rendszer, a szűkebb, de jól felszerelt intézmény, amit elképzeltünk, alkalmas arra, hogy itt választódjék ki, és itt valósítsa meg önmagát az a fiatal elit, aki majd nem riad vissza a nehéz körülményektől sem, mert közben megtanulja, hogyan kell azokat leküzdeni.

Nem utópia ez. A kolozsvári Láthatatlan Kollégium, melynek modellje a budapesti, tizenhét bölcésztagja már tudja: a jó szakmai színvonal elképzeltetetlen megfelelő anyagi és szellemi befektetés nélkül. A pénzzel – szponzorok révén – megszerezhető eszközök és könyvek idetelepítése, a korszerű egyetemi modellekre figyelő lelkiismeretesség egyelőre szűkebb körben, máris termi a maga gyümölcsét. És minden szakmában nyitva áll az út a hasonló vállalkozáshoz. Persze még azt is nehéz megtanulni, hogyan ír meg az ember egy jó pályázatot, hogyan köt szerződést, hogyan dolgozza ki a maga belső szabályzatát, hogyan könyveli el a kiadásait. De egy kis közösség fáradtságos önszerveződése az út afelé, hogy megtapasztaljuk, hogyan kell hasonló ügyeket másoknak is megoldani. A kislétszámú tanár-diák vállalkozások – melyekre szaporodnak a példák a kémia, a közgazdaságtan és a szociológia karon is – ugyanakkor nem csupán a felismert kisebbségi kényszerűséget tükrözik, hanem a legkorszerűbb egyetemi modellekhez igazodnak.

A Láthatatlan Kollégium végzettjei az előrelátható külföldi posztgraduális képzés után egy olyan intézmény alapemberei lehetnek, amelyet egykor Venczel vázolt fel. Egy ilyen intézményt szeretnénk megalapítani, hogy a formálódó mai elitnek méltó munkahelyet biztosítsunk: legyen ahová visszatérjenek.

De az sem mindegy, hogy azokat, akik nem tudományos kutatók, hanem tanárok akarnak lenni, hogyan készítjük fel a pályán rájuk váró nehézségek leküzdésére. Alapítványunk egyik legújabb terve (*Veress Károly* adjunktus munkája) egy olyan sajátos képzési program, mely a tanárjelölteket kívánja felkészíteni a falusi tanári pálya körülményeire, gyakorlati nehézségeikre, a jó értelemben vett népművelői szerep és társadalmi munka feladataira.

Programjaink tehát már elkészültek, részben be is indultak, de alapítványunk szegény. Egyelőre megfelelő székhely és infrastruktúra nélkül működik. Az ügyvezető elnök – *Székel Győző* – és alulírott az irodát mintegy a hátán hordja, mint csiga a házát, miközben több ezer levél kinyomtatása és célhoz juttatása a célunk, illetve eszközünk ahhoz, hogy koncepciónk megvalósuljon. Pályázatokat hirdettünk, számtalan szakember munkáját igényeljük és próbáljuk összehangolni. Folyton számolunk és elszámolunk: a feladatokkal egymásnak, a pénzzel a könyvelőnek.

Mert kezdettől fogva tudtuk: az Alapítvány ugyan szponzorokra támaszkodik, de célszerű, gazdaságos, szabályos működtetése kemény munka és felelősség.

CS. GYIMESI ÉVA